

VARSTVO NARAVE

SEKUNDARNA BIVALIŠČA V ALZACIJI

Francoski prefekt v Gornji Alzaciji je oktobra 1973 pojasnjeval svoj dekret o vikendih z dne 29. maja 1973. Prepovedal je gradnjo sekundarnih bivališč zunaj strnjanih naselij in lokacij za strnjena vikendiska naselja. Odluk velja za vsa področja nad 1000 m. V Vogezih smejo lastniki prikolic z njimi parkirati le tri mesece, vendar brez dodatnih »konstrukcij«, ker bi z njimi spreminjali lice pokrajine.

Minister Messmer je obljubil pet novih naravnih parkov (od 20 na 25), poleg tega dva nova nacionalna parka k že obstoječim štirim. Mesmer je avgusta 1973 odprl nov nacionalni park »Les Ecrins«, katerega jedro obsega 91 000 ha, zunanji pas pa 177 000 ha (v tem pasu so parkirišča, penzioni, šotorišča itd.). V jedru parka je prepovedan lov in sleherna gradnja. Messmer je pri otvoritvi izjavil: »Sodobni človek sodi, da je dolžnost države izboljševati življenjske pogoje, sam pa ni pripravljen na nobeno žrtev. Tako stališče pojasnjuje, zakaj so v principu vsi za politiko izboljšanja biosfere, pri njenem uresničevanju pa jih je videti precej manj.« Parku »Les Ecrins« je minister Messmer za leto 1974 nakazal 10 milijonov frankov.

Francija ima ministrstvo za varstvo narave in okolja, ki razpolaga z velikimi sredstvi. Poleg ministrstva podpirajo to dejavnost občine in poslovni krogi. Ali nas ni sram (sc. ZRN), se vprašuje A. Toepfer ob teh številkah. (Nsch. Np 1973/4).

T. O.

GEORAMA

Georama – pomislimo na panoramo – naj bi bil učni, šolski geološki park, v katerem bi se obiskovalec srečal z znanstvenim gradivom o zemlji, ki bi mu predočala prirodoslovna vprašanja in dognanja ter mu s tem bogatilo prosti čas in nazorno bogatilo njegovo znanje. Po svetu ugotavljajo vedno večji interes za geologijo, vedno več je te snovi v RTV, na ljudskih univerzah, da ne govorimo o knjigah in periodikah. Georama naj bi bil tako urejen muzej v naravi, da bi obiskovalca ne puščal pasivnega, marveč da bi omogočal tudi laiku ukvarjati se aktivno z geološkim, mineraloškim in paleontološkim gradivom. Klaus – Dieter Balke podaja v »Nat. sch. und Nat. parke« 19773/IV didaktično metodične osnove takega parka, ki bi bil še posebej zanimiv za planince in alpiniste. Ti se težko ognejo

geologiji kot hobbyju. Bil pa bi tudi ponazorilo za šolsko geologijo pa tudi za dopolnilno geološko-geografsko izobraževanje. Park naj bi bil urejen tematsko, imel pa bi tudi izobraževalni center z AV sredstvi, ki bi geološke, mineraloške in paleontološke teme ponazarjala in s tem poglobljala »ekspozate«.

Didaktični smoter georame: Obiskovalec naj bi v njej spoznal snovi in moči geološkega področja; zgodovino in spremenljivost zemeljske skorje; odvisnost življenjskega prostora od geofaktorjev; razvoj živih bitij ob zemeljski zgodovini; geološke raziskovalne metode itd. Metodično bi ta smoter podprli učni objekti, risbe, črteži, geološke karte in profili, filmi in diapozitivi. Dr. K. D. Balke je na široko razvil podobe učnih objektov in svoj predlog opremil tudi s skicami. Predlaga, naj bi take georame nastale v vseh deželah ZRN in približale geologijo in paleontologijo učencem, študentom in turistom.

T. O.

VARSTVO NARAVE NA NORVESKEM

Norveška ima danes 11 nacionalnih parkov, v kratkem pa jih bodo odprli še šest. Značilna za skandinavске nacionalne parke je stroga ohranitev prvobitne narave: cest, hotelov in drugih turističnih tehničnih pogojev na teritoriju parkov ni. S tem ni rečeno, da je vstop prepovedan, narobe, skandinavski parki hočejo ohraniti popoln užitek, ki ga človeku daje tako varovana narava. Torej nobenih avtomobilov, nobenih drugih vozil! Prva dolžnost nacionalnega parka je, da zavaruje tipično krajino za bodoče čase. Zato so norveški parki posejani po vsej državi.

T. O.

VZHODNOAFRIŠKI NARODNI PARKI IN REZERVATI

Kenija ima vrsto narodnih parkov: Nairobi, Tsavo, Mt. Kenia in Nakuru, Tanzanija pa Serengeti, Manyara in Aruša. Poleg tega sta v Keniji rezervata Masai – Mara in Somburu, v Tanzaniji pa zaščiteno področje Ngorongoro. Januarja 1973 je v te nacionalne parke in rezervate odpotovala skupina avstrijskih znanstvenikov, vodil jih je dr. Lothar Machura. Bili so strokovnjaki za varstvo narave, turisti, biologi, ornitologi in agronomi.

Vzhodnoafriška zaščitena področja spadata med najbogatejša na svetu. Ker je tudi med Slovenci že nekaj turistov, ki so okusili safari, in alpinistov, ki so spoznali

tamkajšnje gore, navedimo nekaj dejstev iz avstrijskega poročila (G. Olschowy, Natursch. und Naturparke 1973/IV) Park Nairobi se začneja na robu glavnega mesta, komaj 7 km od mestnega vrveža. Rezervat Ngorongoro je največji zoo v naravi, saj ima premer 16 do 20 km. Tu žive poleg slona, nosoroga, bivola, povodnega konja, leva, leoparda in geparda, antilope, gazele in številne vrste vodnih ptic – skratka prerez afriškega živalsstva. Park Aruša v sosesčini Ngurdato, Mt. Meru in Kilimandžara ima poleg številnih živalskih vrst še pragozdove in gorski svet. Park Tsavo spada med največje – ni dosti manjši od Slovenije. Ima kakih 15 000 slonov, ki se pojavljajo v čredah po več sto živali. Seveda delajo veliko škodo v gozdovih, v katerih raste vrsta redkih drevesnih vrst.

Park Serengeti meri 12 950 km², svetovno znan je po svojih savanah, stepah in granitnih gričih. Serengeti preživlja 350 000 gnujev, 180 000 zeber, pol milijona gazel, uredujem Grantovih in Thomsonovih, in nešteto antilop. Tu so tudi žirafe, levi, gepardi, leopardi, šakali, hijene, sloni, bivoli, noji, orli, povodni konji in krokodili, poldrugi milijon kosov velike divjačine, pravzaprav preveč, posebno če pride do suše. V Serengetiju dela »Serengeti Research Institute« v kraju Seronera, posvečen Michaelu Grzimeku, ki se je tu smrtno ponesrečil. 12 znanstvenikov se ukvarja z ekologijo Tanzanije.

Park, ki se imenuje po jezeru Manyara, ima velike pragozdove in močvirja. Posebnost so levi, ki počivajo na drevesih, menda za to, da imajo mir pred muhami. Park Mt. Kenija leži ob ekvatorju, zanimiv je zaradi svojih pestrih vegetacijskih pasov od savane v nižinah do visokih gora. V višini 2600 m so postavili zavetje, s katerega turisti lahko opazujejo divjačino, ki prihaja pit vodo. Rezervat Samburu skrbi za zelo redke živali: zebro grevy, antilopo oryx in druge. Ornitologi imajo kaj videti v parku Nakuru: jate velikih in malih flamingov, pelikane, jastrebe, ibise. V Nakuru so velike kulturne površine, ki so jih naredili Angleži in so še dobro ohranjene.

Vse te velikanske nacionalne parke in rezervate dobro vodi posebna služba, čeprav finance mladih afriških držav niso zadostne. Čuvaji (rangerji) spremljajo obiskovalce v avtomobilih, so dobro izobraženi, govore angleško in razlagajo posebnosti. Informativni material je pretežno obrnjen na favno, manj na floro. Nacionalni parki se gospodarsko ne izkoriščajo, v rezervatih pa imajo pastirska ljudstva pašne pravice. To je v skladu z IUCN (International Union for Conservation of Nature and Natural Resources). Nacionalne parke obkrožajo lovska kontrolna področja, na katerih se poskrbi za

natančno predpisani odstrel. Večkrat pride do konfliktov z Masaji, če mejje na nacionalne parke. Njihove črede so zelo velike, paše zmanjkuje in Masaji tedaj posežejo po odstrelu divjačine. V parkih in rezervatih je dobro poskrbljeno za napajališča, zato divjačina ne uhaja.

Številna divjačina je obiskovalcem seveda nevarna. Zato jim je prepovedano stopati iz oglednih avtomobilov. Urejeni so posebni pogledi (campsite in viewpoint). Čim večji je park in čim manjši obisk, toliko nevarnejša je divjačina, posebno sloni, nosorogi in bivoli. Vozne poti imajo dobre kažipote, tako da se je kljub slabim zemljevidom težko izgubiti oziroma zaiti. Gozdovi v Vzhodni Afriki so v zelo slabem stanju zaradi požarov, sekundarne vegetacija je šibka, večji del akacija, poleg tega pa store svoje tudi velike črede slonov. Degradirane pašne površine trpe zaradi prevelikih čred goveje živine, vedno manj je pitne vode. Erozija je silovita, zato je naravno zaraščanje z drevesi otežkočeno. Če bodo hoteli ustaviti prodiranje puščave in pustinje, bodo morali zredčiti pasočo se goved. »Analiza in diagnoza« pokrajine je nujna, potrebne so osnovne ekološke raziskave in načrtovanja. Treba pa bo najprej dobiti pravo metodo za tropski svet.

Zavetišča (lodges) so dobro urejena in jih skrbno upravljajo, so pa preveč obiskana. Treba bo »conirati«: ločiti množični turizem od področij, ki so zares mikavna za prijatelje narave in živali. Prav bi bilo, če bi vsaj nekaj vasi odprli tudi za ogled in obisk. Domačini spadajo k zemlji in ogled zemlje brez njih ni popoln. Vzhodnoafriški rezervati so zdaj že mednarodno pomembni, za financiranje bi moral skrbeti ves svet. Na vhodu v nacionalni park Nakuru stoji tabla, na kateri je napisana poslanica kenijskega predsednika (Joma Kenyatta). Med drugim pravi: »Naravni potencial te dežele je neprecenljiva dediščina za bodočnost. Kenijska vlada se zavezuje, da jo bo ohranila. Zato vabimo druge države in prijatelje narave vsega sveta, da nas pri izpolnjevanju te slovesne obljube podpirajo.«

T. O.

DUNAJSKI ŽUPAN IN VARSTVO NARAVE

Ime dunajskega župana Feliksa Slavika je bilo po svetu precej znano, saj spada Dunaj med najzanimivejša velemesta. Poročila varuhov narave govore, da je župan Slavik »moral iti«, ker je hotel podreti 70 dreves v mestnem okraju Währingen in tam sezidati zoološki inštitut. Tisk je zapisal, da je šlo ljudstvo na barikade in – podrlo župana.

T. O.

NEMŠKI GOZDNI ZAKON

V zvezni nemški republiki so začeli z delom za novi gozdni »zvezni zakon«. Nekatera načela so ostala zunaj debate, tako pravica dostopa. Vendar, tako pravi A. Toepfer v »Naturschutz – und Naturparke« 1973/IV, samo po potih in stezah neomejeno, zunaj potov pa z nekimi omejitvami. Omejeno hojo po gozdu utemeljuje z ohranitvijo naravne gozdne podobe, s požarno varnostjo in s potrebo po čistem okolju. Lastniki gozdov, naj bodo kakršnikoli, privatni ali skupni, imajo pravico, da za javna pota po gozdu in za vzdrževanje snega dobe odškodnino. Kako naj se današnji človek, ki išče razvedrila v gozdu, vede, naj bo stalna tema javne vzgoje v šoli, TV, časopisih, organizacijah itd. Da bi gozd na izgubil svoje prvotne podobe, je treba preprečiti pre-

veliko friziranje: razdelitev na geometrične parcele, asfaltirane ravne ceste i. p. Napak bi bilo, če bi iztrebljali listnate gozdove na ljubo morda bolj iskanim iglavcem. Gozdne »plantaže« iglavcev so v zadnjih desetih letih v Nemčiji utrpeli veliko škodo, razdejali so jih viharji. S stališča varstva narave je treba poskrbeti spet za hrastovje in bukovje.

Če bo – tako govore mnogi znanstveniki in upamo, da niso »kvara žugoni«, (tako je Terzitu dejal Koseski) – okoli leta 2000 že marsikje primanjkovalo dobre talne vode, bo pitna voda najbrž važnejša kakor industrijski les. Toepfer pravi: Poskusimo zaveziti gozdne potoke, naj nastanejo jezera v veselje ljudi in živali, obogatimo pokrajino, izboljšajmo vodno gospodarstvo.

T. O.

IZ PLANINSKE LITERATURE

VARSTVO NARAVE 7 (1973). Izdaja Oddelek za varstvo narave pri Zavodu za spomeniško varstvo SR Slovenije v Ljubljani. Strani 114. Ljubljana, 1974

Pa pefletnem premoru zopet srečujemo na knjižni polici revijo za teorija in prakso varstva narave. Kot piše uredništvo, so bile vzrok temu organizacijske in finančne težave, ki sicer, kot vemo, še niso minile ter se za to glasilo lahko zahvalimo le prizadevnemu uredniškemu odboru.

V tem zvezku so prispevki, ki so jih avtorji oddali že pred leti in še niso povsem prilagojeni novim zahtevam in obliki razprav, ki jih zahteva nova oblika glasila.

Prvi je članek M. Ciglarja, Propad in ponovno porajanje kulturne krajine na Kočevskem. Avtor v razpravi piše o porušenem ravnatežju, ki so med II. sv. vojno Kočevarji nenadno zapustili okoli 800 km² ozemlja.

A. Šercelj prispeva izsledke Palinoloških raziskav barja na Kastanjevici pri Bevkah, V. Strgar pa je odkril novo nahajališče Blagayevega volčina (*Daphne blagayana Freyer*) na jugozahodnem Dolenjskem. Blagajevka je bila najdena v dolini Belice nad Osilnico.

J. Golob-Klančičeva opisuje Eksotični park na Rafutu pri Novi Gorici, ki je bil leta 1952 razalašen za naravno znamenitost. Del parka je slabo oskrbovan in potrebna so sanacijska dela. V tem zvezku naha-

jamo zopet dvoje študijskih prispevkov k poznavanju Triglavskega narodnega parka in to K. Tarmana Ekologijo orbatid v Triglavskem narodnem parku ter J. Carnelutija in S. Michielija Makrolepidoptere Triglavskega narodnega parka in okolice, III. V prvi razpravi opisuje avtor združbo iz rodu pršic, ki žive v prsti, mahovih in lišajih. Druga dva avtorja nadaljujeta s popisom sovč, ki so jih v TRINAPU našli doslej že 235 vrst.

V poročilih iz varstvene dejavnosti J. Golob-Klančarjeva popisuje stara drevesa na Goriškem, Sežanskem in Ilirsko bistrškem.

Nova oblika revije nima organizacijskih novic in kronike, prav tako tudi nima pregleda književnosti.

Na kraju je Navodilo za pripravo znanstvenih del za objavo, povzeto po UNESCO-u in J. Carnelutija nekrolog za S. S. Michieliem.

Kot vedno doslej je revija urejena vsebinsko in tehnično solidno.

D. Novak

ODMEVI NA TRENTO 74

(Zapis s XXII. festivala gorniškega in raziskovalnega filma v Trentu)

Vsakoletni festival gorniškega in raziskovalnega filma v Trentu – letos je bil že XXII. – zbere na svojih prireditvah predstavnike skoraj vseh držav, ki imajo gorniško tradicijo. Letos je bila poleg festi-